

Høringsuttalelse til NOU 2014:2 Lik og likskap. Endringer i gravferdsloven med forskrift.

Et gjennomgående hovedfokus i rapporten er brukerperspektivet og endringer som skal gi likebehandling i forhold rundt gravlegging. Gravsteinsikring A/S vil derfor kommentere og foreslå endringer i forskriften som går ut over mandatet til utvalget og som har tilknytning til gravminner:

1. Ansvar for sikkerheten
2. Sikring, krav til bolter og fundament
3. Tekst mm
4. Kvalitet

Gravminnesikring AS gir likelydende uttalelse rundt gravminner som Pensjonistforbund, Den norske kirkes presteforening, Fellesforbundet og Institutt for landskapsplanlegging (ILP) ved Norges miljø og biovitenskaplige universitet (NMBU).

1. Ansvar for sikkerheten.

Den som er ansvarlig for graven/gravleier kjøper og eier gravminnet ihht § 20. I §§ 21 og 22 settes krav til sømmelighet og kvalitet. Størrelsen til gravminnet er regulert i § 23. Krav til sikring av gravminne, med fundament og bolter, er definert i § 24. Gravplassforvaltningen skal ihht § 25 godkjenne gravminnet før montering på graven. Normalt er det leverandøren/steinhoggeren som besørger søknaden på vegne av den som er ansvarlig for grav/gravleier. Disse kjenner forskrift og eventuell lokal særbestemmelse, som det åpnes for i §§ 23 og 24.

Til tross for at leverandør følger krav i forskrift og eventuelle lokale vedtekter for sikring av gravminnet, og til tross for at gravplassforvaltningen har godkjent gravminnesøknaden som redegjør for mål, materiale og montering (fundament og sikringsbolter), legger § 26 ansvaret for sikkerheten til det monterte gravminnet på den som er ansvarlig for grav/gravleier. Det er urimelig.

Ansvarlig for grav/gravleier har ingen kunnskap om grunnforhold, ingen kontroll med hvor tett på sitt gravminne annen gravåpning tas og eventuelle setninger i den forbindelse eller som skyldes grunnforholdene på stedet. Gravplassforvalter kan utarbeide lokale vedtekter som fastsetter hvor lenge etter gravlegging gravminne kan monteres eller andre supplerende/lempende krav til forskrift. Dette er nødvendig og praktiseres fordi grunn- og teleforhold varierer fra sted til sted. Det er med andre ord gravplassforvalter som kjenner grunnforholdene, som beslutter om forskrift skal følges eller om det skal vedtas supplerende vedtekter og som ut fra det godkjenner søknad om å montere gravminne. Da må også gravplassforvalter ha ansvaret for sikkerheten.

Ihht § 26 skal gravplassforvaltningen når de finner det nødvendig varsle eier med pålegg om å bringe gravminne i overensstemmelse med krav stilt i forskrift og vedtekter. Det gir forvalter et stort ansvar for å kontrollere og varsle. Ved manglende varsel er det duket for strid om hvem som er ansvarlig ved en ulykke. Ordningen med varsling er tidkrevende, den trenger

oppfølging og i mange tilfeller aksjonering fra forvalter. Av hensyn til de som ferdes på gravplassen burde sikkerhetstiltak vært iverksatt umiddelbart av forvalter. Det er en kjensgjerning at et nylig montert gravminne etter krav stilt i forskrift og vedtekt relativt lett kan velte, for eksempel ved barns lek på en gravplass og forulykke barnet eller annen person. Heller ikke her er det entydig hvem som er ansvarlig.

Det er lite eller ingen informasjon om dette ansvaret som tilflyter ansvarlig for grav/gravleier. Informasjon som eventuelt gis pårørende i forbindelse med dødsfall har de færreste kapasitet til å huske og langt mindre forstå rekkevidden av.

Det anføres også at arbeidsgiver er ansvarlig for ansattes sikkerhet i hht arbeidsmiljøloven. Det er da ulogisk at privatpersoner skal ha ansvaret for gravminner som kan skade ansatte på gravplassen.

Det foreslås endring i forskriftets § 26 slik at ansvaret for gravminnets sikkerhet tas ut her og flyttes til § 24 og gravplassforvalter:

2. Sikring, krav til bolter og fundament.

Generelle landsdekkende krav til sikring, bolter og fundament, er nødvendige og foreslås videreført. Det foreslås også videreført muligheten for skjerpene eller lempende lokale vedtekter. Det er behov for å vurdere om de kravene som er satt, og som er tilpasset gravminner i stein, er tilstrekkelige. Erfaring viser at gravminner og fundament velter. Boltene holder enkeltdelene sammen, men hindrer ikke velt. Svært ofte er boltene bøyd pga belastninger når gravminner kommer ut av posisjon. Kravene i forskrift er basert på materialet stein. Fundamentering og sikring av gravminner i andre materialer som tre, metall, glass, tynne steinplater/skiferheller og lignende vurderes erfaringsmessig enkeltvis.

Ihht forskrift skal fundamentet ikke være synlig over bakken. Bestemmelsen er forvaltningsvennlig da den fjerner ansvaret for eventuelle skader på et fundament som stikker opp av bakken. Sett fra bruker/graveier og gravminneleverandørene har denne bestemmelsen ingen mening. Synlig fundament vil lette arbeidet ved borttaking og tilbakesetting av gravminnet i forbindelse med begravelser. Det vil forenkle kontrollen av om gravminnet hviler på fundamentet, har tilstrekkelig bredde og intakte bolter.

Det anbefales igangsatt en utredning om sikring av gravminner. Rapporten «Gravstenssäkerhet 2012» av Kurt Johansson og Ann-Britt Sörensen, revidert 25.01.2014 på oppdrag fra CGK, Centrala Gravvårdskommitten i Sverige, samt CGK sine «anvisningar för montering och provning av gravvårdar av natursten», konkluderer med langt høyere krav til sikring av gravminner enn gjeldende norsk forskrift. Det konkluderes også med behov for kontroll og rutiner rundt gjennomføring av kontroll. Ved å flytte ansvaret for sikkerheten til forvalter vil rutiner for kontroll få nødvendig fokus og ulykker forebygges. Det er også grunn til å tro at en ansvarsoverføring vil tvinge fram langt strengere krav til sikring enn tilfellet er i dag.

3. Tekst mm

§21 sier at det navn som settes på gravminnet skal være identisk med navnet på den som er gravlagt. Dette er et naturlig valg for de fleste. Der man ønsker å fravike dette viser erfaringene at dette praktiseres ulikt. Fra krav om samsvar med folkeregisteret, ulik

håndtering av mellomnavn til å tillate kallen-/kjæle-/kunstnernavn. Stedvis er kun betegnelser som mor, far, lillegutt ol benyttet/godkjent. En mindre rigid formulering i § 21 er ønskelig for å imøtekomme pårørendes individuelle ønsker om bruk av navn og tekst på gravminnet. Gravminnet er ikke et offentlig register over gravlagte, men et privat og personlig minne/hedring av en eller flere gravlagte.

4. Kvalitet på gravminnet

Krav til kvalitet til gravminnet er gitt i § 22. Vi har forståelse for at gravminnet skal tåle de påkjenninger det utsettes for ved vanlig drift og vedlikehold av gravplassen. Vi har ikke forståelse for at et gravminne skal være lite vedlikeholdskrevende. Det må være opp til eier om man for eksempel vil male et gravminne årlig. Det må også være opp til gravminneier å velge et gravminne som bevist skal preges av påkjenninger fra klimaet ved at det for eksempel brytes ned over en tidsperiode på 20 år, som et enkelt trekors. I og med at gravplassforvalter i hht § 26 kan kontakte graveier dersom gravminnet er til forfall eller sjenanse og gitt rett til å fjerne et gravminne om ansvarlig for grav/gravleier ikke selv retter opp forholdet, er det ikke behov for krav til grad av vedlikeholdsbehov eller krav om å tåle påkjenninger av klima. Særskilte klimaforhold som ekstremt sterk vind kan håndteres gjennom skjerpene lokale vedtekter. Bestemmelsen bærer preg av at alle gravminner skal være i stein. Det kan ikke være et mål i dag.

Med vennlig hilsen

Ivar Bunæs

29/9-14

Daglig leder Gravsteinsikring AS

Gravsteinsikring AS
Dalsveien 20 A, 1410 Kolbotn
Tlf. 99 37 85 93
E-post: ivarbuns@icloud.com
Org.nr. 911 682 877